

OPONENTNÍ POSUDEK HABILITAČNÍ PRÁCE

Název díla: Udržitelné podnikání v praxi:
dobrovolné nástroje (nejen) zemědělských a lesnických podniků

Autor: Ing. Pavla Vrabcová, Ph.D.

Obor jmenování: Podniková ekonomika a management

Habilitační práce je předkládána v podobě monografie, kterou vydalo externí nakladatelství Grada Publishing, a.s. v roce 2021. Skládá se mimo úvodu a závěru ze 4 hlavních kapitol a má 192 stran, včetně seznamu zdrojů a příloh.

Aktuálnost zvolené problematiky a vědecký cíl habilitační práce

Autorka se ve své práci věnuje velmi aktuálnímu tématu udržitelného podnikání, se zaměřením na zemědělské a lesnické podniky. To je bezesporu odvětví, které hraje v této problematice klíčovou roli. Díky klimatickým změnám, bude odvětví zemědělství a lesnictví v budoucnu čelit řadě výzev, na které bude muset reagovat prostřednictvím udržitelných inovací. Je proto zcela nezbytné zkoumat přístupy, nástroje a metody, které by přispěly k řešení těchto výzev.

Hlavním cílem monografie je identifikovat a vyhodnotit stěžejní faktory v rámci dobrovolných nástrojů, které směřují k udržitelnému podnikání v kontextu tří pilířů (sociálního, ekonomického, environmentálního) na vzorku zemědělských a lesnických podniků. Jedná se o ambiciózní cíl, jehož potřeba řešení je dostatečně objasněna v dalších kapitolách práce. V návaznosti na takto stanovený cíl, jsou poněkud překvapivě již v úvodu práce formulovány výzkumné otázky. Ty se týkají faktorů, které u vybraných nástrojů, rozdělených dle jednotlivých pilířů udržitelného podnikání, přispějí k jeho prosazování. Tyto nástroje jsou vybrány s ohledem na aktuální problémy zemědělských a lesnických podniků. Jejich rozdělení do jednotlivých pilířů však není čtenáři zcela jasné, neboť není v teoretické části práce dostatečně zdůvodněné.

Přehled dosavadního poznání o tématu práce

Aktuální stav řešené problematiky je zpracován v první kapitole, která je zaměřena na vymezení globálního konceptu udržitelného rozvoje, bioekonomiku a vybrané nástroje pro podporu udržitelného podnikání (CSR, age management, strategické dokumenty, environmentální manažerské účetnictví, měření uhlíkové stopy). Tuto kapitolu považuji za velmi kvalitně zpracovanou na základě velkého množství aktuálních zahraničních odborných publikací, zejména impaktovaných časopisů. Autorka kriticky předkládá názory odborníků na jednotlivá témata a následně mezi nimi vymezuje teoretické souvislosti. Ocenit lze chronologický přehled definičních variant termínu udržitelného rozvoje od 18. století i aktuální pojetí konceptu udržitelnosti.

U některých vybraných nástrojů však není zcela jasné jejich zařazení do jednotlivých pilířů udržitelnosti. Jedná se zejména o metodu Corporate Social Responsibility (dále jen CSR), kterou autorka zařadila do sociálního pilíře i přesto, že samotná metoda je založena na aplikaci triple bottom line, tedy stejných tří pilířů jako udržitelný rozvoj. Ani kapitola, týkající se vztahu mezi udržitelným podnikáním a CSR toto rozhodnutí příliš neobjasňuje, pouze uvádí jeden zdroj (Ebner a Baumgartner, 2006), který doporučuje aplikovat CSR jako sociální prvek udržitelného

rozvoje. Dále se věnuje přehledu aktivit, které v rámci jednotlivých pilířů CSR podniky vykonávají, ale skutečný vztah mezi udržitelným rozvojem a CSR neidentifikuje. Stejný pocit nedostatečného objasnění nastává i u ekonomického pilíře a zaměření na kodifikaci strategických dokumentů. I přes tyto připomínky oceňuji kvalitně provedenou rešerši literatury zvoleného tématu.

Metodika výzkumu

Autorka práce přistupovala k jejímu zpracování koncepčně a celý postup řešení je rozdělen do dílčích témat s logickou návazností. Pro dosažení hlavního cíle a stanovených výzkumných otázek je zvolen kvantitativní i kvalitativní výzkum. V kapitole, týkající se metodiky výzkumu, je pozornost věnována zejména charakteristice dotazníkových šetření, týkající se CSR (179 podniků), age managementu (136 podniků) a strategických dokumentů (70 podniků). Dotazníková šetření probíhala v různých časových obdobích a není zcela zřejmé, zda měla stejný základní soubor, jak byl vybrán výzkumný vzorek a jaká je návratnost dotazníků.

Pouze u prvního dotazníkové šetření jsou explicitně stanoveny čtyři hypotézy, které jsou testovány vhodným aparátem statistických metod. K identifikaci faktorů je aplikována vícerozměrná statistická metoda faktorové analýzy s odhadem faktorů metodou hlavních komponent a ortogonální rotací pomocí metody varimax, spočívající v maximalizaci sumy rozptylů všech faktorů.

V rámci kvalitativního výzkumu jsou velmi podrobně charakterizovány dvě případové studie lesnických podniků, zaměřené na environmentální manažerské účetnictví a měření uhlíkové stopy. Kapitola zcela absentuje charakteristiku provedení kvalitativního výzkumu pomocí metody focus group. Není tedy zřejmé, jaký byl postup při tvorbě otázek, jak diskuse probíhala a jak byly získané informace vyhodnocovány.

Aplikace a výsledky

Výsledky jsou prezentovány velmi přehledně za pomoci tabulek a vhodně slovně interpretovány. V rámci jednotlivých pilířů jsou u vybraných nástrojů identifikovány faktory, které souvisejí s prosazováním organizační koncepce udržitelného rozvoje, age managementu a soubory implementovaných strategických dokumentů, zaměřených na zvýšení konkurenceschopnosti. Mezi tyto strategie autorka zařazuje konzervativní strategie, což není běžně užívaný pojem ve strategickém managementu a ani v teoretické části práce není tento pojem vymezen. Zajímavé výsledky poskytují zejména případové studie, kde autorka uvádí možnosti vyjádření a zahrnutí netržních ekosystémových služeb v environmentálním manažerském účetnictví a měření uhlíkové stopy.

Vědecký přínos habilitační práce

Ve čtvrté kapitole, nazvané Perspektivy udržitelného výzkumu, je provedena diskuse získaných výsledků a částečně formulována doporučení pro zohlednění sociálních, ekonomických a environmentálních aspektů v podnikání. Provedená diskuse je však velmi obecná a netýká se přímo výzkumných závěrů autorky. Nepojednává o tom, zda jsou zjištěné faktory např. procesní řízení a nefinanční výkonnost podniku identifikovány i v jiných odborných studiích jako faktory, přispívající k udržitelnému podnikání. Z velké části se věnuje problematice age managementu, kde formuluje, zejména na základě výzkumů jiných autorů, obecná doporučení typu bezkonfliktní klima, organizační kultura podporující spolupráci a motivaci, zdůraznění rozmanitosti apod. Takto provedená diskuse bohužel nezdůrazňuje novost a originalitu získaných výsledků. Získané výsledky z jednotlivých výzkumů také nejsou v závěru syntetizovány do podoby výsledného modelu, metodiky či konkrétních doporučení. Je škoda,

že v práci nejsou explicitně vysvětleny souvislosti mezi jednotlivými identifikovanými faktory, přispívajícími k udržitelnému rozvoji. Z těchto důvodů je pro čtenáře těžké identifikovat všechny oblasti, ve kterých předložená práce rozšiřuje dosavadní vědní poznání oboru.

Sama autorka práce v závěru považuje za teoretický přínos výzkumu sumarizaci různorodých objektivních názorů výzkumníků na problematiku udržitelného podnikání a vyplnění mezery v probíhající teoretické diskusi o souvislostech mezi otázkami strategického řízení a udržitelnosti. Za praktický příspěvek označuje prezentaci výsledků aplikace vybraných oblastí dobrovolných nástrojů udržitelného podnikání ve zkoumaných zemědělských a lesnických podnicích. Jsem si jistá, že by bylo možné na základě získaných výsledků identifikovat další teoretické a praktické přínosy práce.

I přes tyto výše uvedené připomínky lze konstatovat, že autorka práce je se zkoumanou problematikou výborně seznámena, v práci prokázala rozsáhlé teoretické znalosti a pomocí provedených výzkumů a získaných výsledků naplnila stanovený cíl habilitační práce.

Otázky k obhajobě

1. Objasněte prosím, proč je metoda CSR zařazena do sociálního pilíře udržitelného rozvoje, když cíle obou konceptů jsou shodné a proč kodifikace strategických dokumentů řadíte do ekonomického pilíře, když strategické řízení je nezbytné uplatňovat ve všech třech pilířích udržitelnosti i CSR.
2. Vysvětlíte, jaké konkrétní manažerské implikace z výzkumných závěrů Vaší práce vyplývají.

Závěr

Na základě podrobného posouzení habilitační práce konstatuji, že habilitační práce splňuje požadavky kladené na tento typ prací. **Doporučuji práci k obhajobě** před Vědeckou radou Ekonomické fakulty Technické univerzity v Liberci a navrhuji, aby po úspěšném habilitačním řízení byl Ing. Pavle Vrabcové, Ph.D. udělen vědecko-pedagogický titul **docent pro obor Podniková ekonomika a management**.

V Pardubicích dne 2022-01-31

doc. Ing. Michaela Kotková Stříteská, Ph.D.

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav podnikové ekonomiky a managementu